

İnsani Gelişme Kalitesinin Çıkarımsal Analizi

Berkay Büyüksahin [18080064]

Özet

Bu bölümde çalışmanızın özetini yazınız.

1 Final Hakkında Önemli Bilgiler

GITHUB REPO BAĞLANTINIZI BU DOSYANIN 37. SATIRINA YAZINIZ!

Proje gönderimi, Github repo linki ile birlikte ekampus sistemine bir zip dosyası yüklenerek yapılacaktır. Sisteme zip dosyası yüklemeyeniz ve Github repo linki vermezseniz ara sınav ve final sınavlarına girmemiş sayılırsınız.

Proje klasörünüzü sıkıştırdıktan sonra (OgrenciNumarasi.zip dosyası) 9 Haziran 2023 23:59'a kadar *ekampus.ankara.edu.tr* adresine yüklemeniz gerekmektedir.

Daha fazla bilgi için proje klasöründeki README.md dosyasını okuyunuz.

1.1 Giriş

İnsani gelişme, ekonomik büyüme yaratırken bireylerin sahip oldukları fırsat ve özgürlükleri de artırma sürecine verilen isimdir. İnsani gelişme, kapsayıcı sürdürülebilir büyüme, demokratik yönetim, güvenilir iş ortamı, kapsamlı sağlık hizmetleri gibi insan hayatını doğrudan ilgilendiren ve etkileyen bir değerler bütünüdür. İnsani gelişme, insanların kendilerine ve sahip oldukları fırsatlara odaklanan bir yaklaşımdır. Bu veri setimizde insani gelişme kalitesini etkileyen faktörler ve gözlemler bulunmaktadır. Bu veri setinde bulunan değişkenler şunlardır:

- **Ülkeler**
- **Kayıp sağlık beklentisi:** *Yaşam beklentisi ile sağlıklı yaşam beklentisi arasındaki göreceli farktır.*
- **Doktorlar:** *10.000 kişi başına ifade edilen hem pratisyen hem de uzman tıp doktorlarının sayısı.*
- **Hastane yatakları:** *10.000 kişi başına mevcut hastane yatağı sayısı.*
- **Öğrenci-eğitimli öğretmen oranı, ilkokul:** *İlköğretimde eğitimli öğretmen başına düşen ortalama öğrenci sayısı.*

- **Öğretmenlik yapmak üzere eğitilen ilkokul öğretmenleri:** *İlköğretim düzeyinde öğretmenlik yapmak için gereken eğitimini almış olan ilkokul öğretmenlerinin yüzdesi.*
- **İnternete erişimi olan okullar:** *Eğitim amaçlı internete erişimi olan okulların yüzdesi.*
- **Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı (PISA) puanı:** *Öğrencilerin okuma, matematik ve fen bilgi ve becerilerinin test edilmesinden elde edilen puan.*
- **Güvencesiz istihdam Oranı:** *Çalışmaya ihtiyaç duyan kişiyi korumayan, çalışanın belli bir sendika kurumundan yararlanamayacağı bir istihdam edilme şeklinin oranı.*
- **Elektriğe erişimi olan kırsal nüfus:** *Elektriğe erişimi olan kırsal alanlarda yaşayan insanlar.*
- **Güvenli bir şekilde yönetilen içme suyu hizmetlerini kullanan nüfus:** *Erişilebilen, ihtiyaç duyulduğunda mevcut olan gelişmiş bir kaynaktan su içen nüfusun yüzdesi.*
- **Güvenli bir şekilde yönetilen sanitasyon hizmetlerini kullanan nüfus:** *Diğer hanelerle paylaşılmayan ve dışkının güvenli olarak bertaraf edildiği veya arıtıldığı gelişmiş tesisi kullanan nüfusun yüzdesi.*

1.2 Çalışmanın Amacı

İnsanların düzgün yaşaması, özellikle çocuk hakları için insani gelişme kalitesi ve endeksi çok önemlidir. Bu araştırma sonucunda bir ülkenin gelişmiş, gelişmekte olan ya da gelişmemiş bir ülke olduğu; bunun yanı sıra ekonomisindeki etkinin yaşam niteliğini ne düzeyde etkilediğini çıkarımsal analizler sonucu göstereceğiz.

1.3 Literatür

Ülkeler, sahip oldukları coğrafi büyüklük, nüfus, kaynaklar, iklim ve siyasal-sosyal sisteme göre çeşitlilik göstermektedirler. Genellikle iktisadi gelişmeyi ya da ülkelerin gelişmişlik düzeyini ifade eden ölçüm gelir olmuştur. “Gelir insanların edinmek istedikleri önemli bir fırsattır fakat yaşamlarının toplamı da değildir”. Bu nedenle gelişme, gelir ve servetin artmasının ötesinde insana odaklı bir kavramdır. (Gunsoy, 2005) Gelişme, tüm insanların yaşam kalitesinde iyileşme sürecidir. İnsanların yaşam düzeylerinin iyileşmesi ile, ki bu da onların gelirlerinin artması ve yiyecek tüketimlerinin, sağlık hizmetlerinin, eğitimlerinin ve diğer koşullarının, ekonomik büyüme ile birlikte iyileşmesidir. Sosyal, kültürel, politik kurumlar, ekonomik sistemler ve enstitülerin yapılanması ile birlikte insanların kendine güveninin artması aynı şekilde insana verilen değer artmasıdır. İnsanların seçeneklerinin genişlemesiyle birlikte özgürlüklerinin artması ve tüketilen mal ve hizmetlerin çeşitliliğinin artmasıdır. (Arguden, 2008) Günümüzde toplumların karşılaştığı en önemli sıkıntıların başında gelen yoksulluk, zamanla küresel bir boyut kazanmıştır. Yoksulluk kavramı kuşkusuz ki yalnızca gelir düzeyi ile ele alınamaz. Bununla beraber eğitim, sağlık ve toplumsal adalet gibi kıstaslar da yoksulluğu tanımlamaktadır. (Sagar ve Najam, 1998) Yoksulluğu ifade eden birçok yaklaşım mevcuttur. Dünya Bankası, IMF ve AB gibi uluslararası kuruluşlar yoksulluğa farklı tanımlar kazandırmıştır. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı’nın insani gelişme kavramını yenilemesiyle

insani kalkınma önem kazanmıştır. Bu amaçla Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı tarafından geliştirilmiş olan İnsani Gelişme Endeksi, tüm gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin kalkınma düzeylerini her alanda inceleyen geniş perspektifli endeks olarak karşımıza çıkan önemli bir ölçüttür. (Ceylan Cakmak, 2019) Çok boyutlu bir kavram olan insani gelişmenin temel unsurlarını, Birleşmiş Milletler'in İnsani Gelişme Endeksi'ndeki 3 boyut oluşturur. Bu üç temel boyut: bireyin uzun, sağlıklı ve yaratıcı bir hayat yaşaması; bilgi ve eğitim alabilme imkanına sahip olması; insana yaraşır bir hayat için gerekli kaynaklara ulaşabilmesidir. (Papalia vd., 2007) İnsani gelişme, en azından tüm insanlara bireysel veya kolektif olarak, kendi potansiyellerini geliştirebilmeleri ve bu yolla üretken ve yaratıcı bir hayat geçirebilmeleri için gerekli şartları sağlamayı merkezinde tutar. (Papalia vd., 2007)

1.4 Veri

```
## # A tibble: 99 x 13
##   Ülke      Kaybedilen Saglik Be~1 Hekim Sayısı (10.000~2 Hastane Yatak Sayısı~3
##   <chr>      <chr>                        <chr>                        <chr>
## 1 İsviçre  14.237776269945801      43.328000000000003      46.3
## 2 Norveç   14.555448508578761      48.85                    35.299999999999997
## 3 İzlanda  13.987429635020565      41.415999999999997      28.3
## 4 Hong Ko~ NA                      NA                      NA
## 5 Avustra~ 15.186592894658602      37.594999999999999      38.4
## 6 Danimar~ 13.81837636081239      42.247                    26
## 7 İsveç    13.812523669883392      43.31                    21.4
## 8 İrlanda  14.224411117098201      33.520000000000003      29.7
## 9 Almanya  14.134628306713825      42.996000000000002      80
## 10 Hollanda 13.605472859789213      37.066000000000003      31.7
## # i 89 more rows
## # i abbreviated names: 1: `Kaybedilen Saglik Beklentisi (%)`,
## #   2: `Hekim Sayısı (10.000 Kişi Başına)`,
## #   3: `Hastane Yatak Sayısı (10.000 Kişi Başına)`
## # i 9 more variables: `İlkokullarda Öğrenci - Eğitilmiş Öğretmen Oranı` <chr>,
## #   `Öğretmek Üzere Eğitilmiş İlkokul Öğretmenleri` <chr>,
## #   `İnternet Erişimi Olan İlkokulların Oranı` <chr>, ...

## ### Tanımlayıcı İstatistikler
## ##### kalite$Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı (PISA) Puanı (Okuma, Matemati
## **N:** 99
##
## |      &nbsp; | Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı (PISA) Puanı (Okuma,
## |-----:|-----
## |      **Ortalama** |
## |      **Std.Sap** |
## |      **Min** |
## |      **Q1** |
```

```
## |      **Medyan** |
## |      **Q3** |
## |      **Mak** |
## |      **OMS** |
## |      **ÇA** |
## |      **CV** |
## |      **Çarpıklık** |
## |      **Çarpıklık.SH** |
## |      **Basıklık** |
## |      **Geçerli.N** |
## |      **Geçerli.Yzd** |

## # A tibble: 99 x 13
##   Ülke      Kaybedilen Sağlık Be~1 Hekim Sayısı (10.000~2 Hastane Yatak Sayısı~3
##   <chr>      <chr>                  <chr>                  <chr>
## 1 İsviçre  14.237776269945801      43.328000000000003      46.3
## 2 Norveç   14.555448508578761      48.85                    35.299999999999997
## 3 İzlanda  13.987429635020565      41.415999999999997      28.3
## 4 Hong Ko~ NA                      NA                      NA
## 5 Avustra~ 15.186592894658602      37.594999999999999      38.4
## 6 Danimar~ 13.81837636081239      42.247                    26
## 7 İsveç    13.812523669883392      43.31                     21.4
## 8 İrlanda  14.224411117098201      33.520000000000003      29.7
## 9 Almanya  14.134628306713825      42.996000000000002      80
## 10 Hollanda 13.605472859789213      37.066000000000003      31.7
## # i 89 more rows
## # i abbreviated names: 1: `Kaybedilen Sağlık Beklentisi (%)`,
## #   2: `Hekim Sayısı (10.000 Kişi Başına)`,
## #   3: `Hastane Yatak Sayısı (10.000 Kişi Başına)`
## # i 9 more variables: `İlkokullarda Öğrenci - Eğitimli Öğretmen Oranı` <chr>,
## #   `Öğretmek Üzere Eğitilmiş İlkokul Öğretmenleri` <chr>,
## #   `İnternet Erişimi Olan İlkokulların Oranı` <chr>, ...
```

2 Sonuç

Bu bölümde çalışmanızın sonuçlarını özetleyiniz. Sonuçlarımızın başlangıçta belirlediğiniz araştırma sorusuna ne derece cevap verdiğini ve ileride bu çalışmanın nasıl geliştirilebileceğini tartışınız.

Kaynakça bölümü Rmarkdown tarafından otomatik olarak oluşturulmaktadır. Taslak dosyada Kaynakça kısmında herhangi bir değişikliğe gerek yoktur.

Taslakta bu cümleden sonra yer alan hiçbir şey silinmemelidir.

3 Kaynakça

- Arguden, Y. (2008). Yasam kalitesi. *Once Kalite Dergisi*, 12-14.
- Ceylan Cakmak, Z. (2019). *Insani yoksulluk ve insani gelisme endeksi alaninda gelismis ve gelismekte olan ulkelerin karsilastirilmesi*. (Yayimlanmamış mathesis). Adnan Menderes Universitesi Sosyal Bilimler Enstitusu.
- Gunsoy, G. (2005). INSANI GELISME KAVRAMI VE SAGLIKLI YASAM HAKKI. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 1(2), 35-52.
- Papalia, D. E., Olds, S. W. ve Feldman, R. D. (2007). *Human development*. McGraw-Hill.
- Sagar, A. D. ve Najam, A. (1998). The human development index: a critical review. *Ecological economics*, 25(3), 249-264.